

Homo emotionalis

per ESTER DESFILIS

Durant molt de temps s'ha considerat que les emocions eren meres respostes fisiològiques, processos bàsics, filogenèticament antics i origen de comportaments «primitius», en definitiva, pròpies d'animals no humans que la raó humana havia de mantenir sota control. No obstant això, en els últims anys hi ha hagut una vertadera revolució i la visió sobre les emocions humanes ha canviat radicalment.

En humans, com en altres animals, les situacions que afecten directament la nostra supervivència o reproducció tenen una enorme capacitat, moltes vegades innata, per a desencadenar emocions. Quan la nostra vida corre perill sentim por; davant d'aliments en mal estat, fàstic; quan estem saciats o en bona companyia, felicitat. Aquestes són algunes de les considerades emocions bàsiques (el nombre oscil·la entre cinc i vuit depenent dels autors). A aquestes emocions bàsiques se sumen les emocions secundàries, també anomenades emocions socials perquè es produeixen en la interacció amb altres individus, com culpa, enveja, compassió, empatia... Ja que els humans som animals altament socials podem considerar que tot el nostre repertori emocional ha estat afavorit per la selecció natural, perquè ha incrementat la probabilitat de passar els nostres gens a la següent generació.

Distintes investigacions han situat les emocions en un lloc central en la cognició humana i especialment en la cognició social (els processos mentals que ens permeten actuar de manera eficaç en la interacció amb altres individus del grup). Els estudis de neuroimatge funcional demostren gran solapament en les àrees cerebrals que s'activen quan experimentem emocions i quan ens enfrontem a dilemes socials (per exemple, compartir o no). Un component central en aquest circuit cerebral és la part ventromedial de l'escorça prefrontal, situada en la part anterior del cervell. Les persones que han patit lesions bilaterals en aquesta àrea tenen greus problemes per a relacionar-se socialment i mostren dèficits en la resolució de problemes morals, tot això a pesar de tenir altres capacitats cognitives intactes i presentar un quocient intel·lectual normal. Per exemple, davant d'un dilema del tipus «El teu fill està infectat amb un virus molt perillós i planeja contagiar altres persones. Pots evitar-ho disparant-li amb una pistola. Premeries el gallet?» la majoria dels subjectes lesionats contesten «sí». No obstant

José Luis Iniesta

«No és la raó sinó l'emoció la principal guia de les nostres decisions i és bo que siga així, especialment quan ens enfrontem a dilemes morals»

això, matar un fill és considerat com inacceptable per a la majoria de les persones sanes.

Vegem un altre dilema moral clàssic: «Un tramvia fora de control està a punt d'atropellar cinc persones lligades a la via. Pots prémer un botó per a desviar el tramvia a una via secundària on es troba un transeüent que morirà atropellat. Premeries el botó? I si l'única forma de salvar les cinc persones fóra empenyar una persona molt grossa a la via per parar el tramvia, l'empenyaries?». La majoria de la gent contesta «sí» a la primera pregunta i «no» a la segona. No obstant això, des d'un punt de vista purament racional el resultat és idèntic: la mort d'una persona per a salvar-ne cinc. Les persones amb l'escorça prefrontal lesionada no hi veuen cap diferència. Per què les persones sanes tracten de manera diferent les dues situacions? No hi ha una resposta clara a aquesta pregunta. Potser la nostra moral ha evolucionat en el context del contacte personal directe, cara a cara i cos a cos. El segon dilema encaixa en aquest context i desencadena una resposta emocional de rebuig: no és acceptable «infligir dany» a un «individu innocent», ni tan sols per a salvar-ne d'altres. En canvi en el primer cas el botó fa d'intermediari, i converteix l'acció en més impersonal i menys capaç de generar l'emoció que associem a un acte immoral. No és la raó sinó l'emoció la principal guia de les nostres decisions i és bo que siga així, especialment quan ens enfrontem a dilemes morals. ☺

Ester Desfilis. Professora Serra Húnter del departament de Medicina Experimental. Universitat de Lleida.